

SAOPŠTENJE 100/2023

Datum objave:
25.07.2023.

Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori

2023. godina¹

Indeks rodne ravnopravnosti mjeri rodnu ravnopravnost u državama članicama Evropske unije kroz šest domena: rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje. Vrijednost indeksa prikazuje se na skali od 1 do 100, gdje 1 predstavlja potpunu neravnopravnost, dok vrijednost 100 prikazuje potpunu ravnopravnost.

Domen nasilja nije uključen u izračunavanje indeksa jer se odnosi samo na žene usljed nedostatka podataka iz ove oblasti. Crna Gora je tokom 2021. godine sprovedla Istraživanje o uslovima života i bezbjednosti žena (EU-GBV) – o rodno zasnovanom nasilju po metodologiji EUROSTAT-a, ali je do sada objavljen samo manji set podataka. U narednom periodu će se pratiti razvoj ovog domena i analizirati mogućnost njegovog uključivanja u neki od sljedećih indeksa.

Metodologiju obračuna Indeksa rodne ravnopravnosti razvio je Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE), koji i obračunava ovaj Indeks za države EU. U državama koje imaju status kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u EU, Indeks obračunavaju nacionalni statistički zavodi u saradnji sa Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost, čime se obezbjeđuje uporedivost Indeksa sa državama članicama EU.

Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru objavljuje se po drugi put, u skladu sa Sporazumom o saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava. Indeks je obračunala Uprava za statistiku - MONSTAT u saradnji sa Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost, u skladu sa propisanom metodologijom, korišćenjem nacionalnih i međunarodnih izvora podataka i ova aktivnost finansirana je od strane Evropske unije u okviru predpristupnog fonda (IPA).

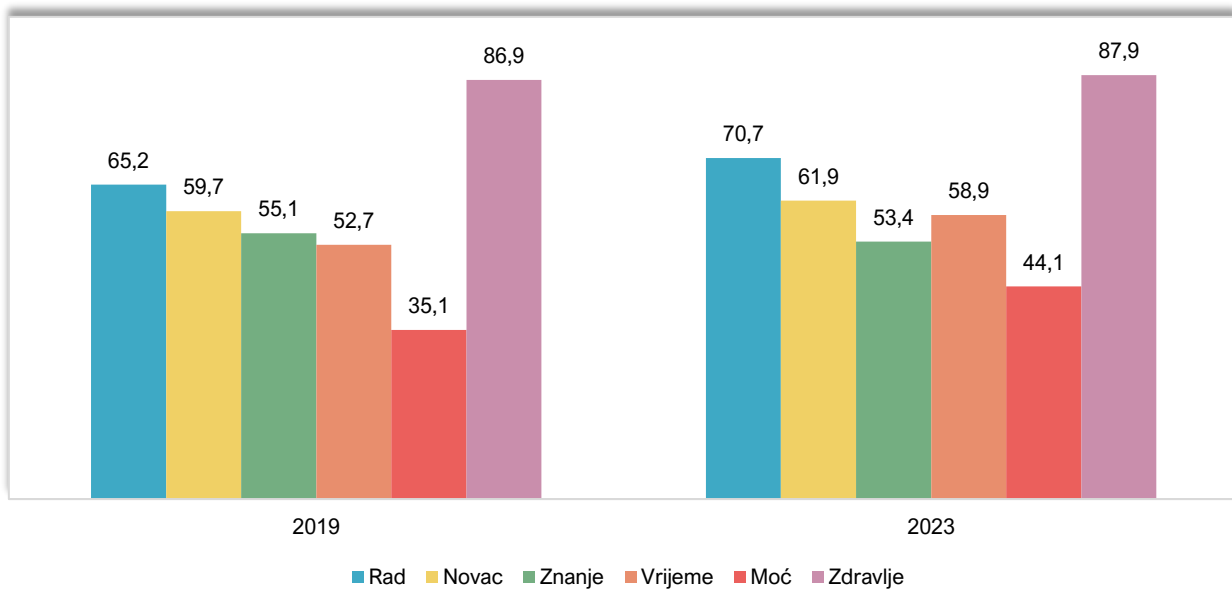
Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori za 2023. godinu je 59,3, što je porast od 4,3 indeksna poena u odnosu na Indeks iz 2019. godine. U EU-27 Indeks rodne ravnopravnosti iznosi 68,6. U odnosu na EU-27 Crna Gora bilježi nižu vrijednost indeksa za 9,3 indeksna poena. Indeks glavnih domena rodne ravnopravnosti pokazuje da je najveći jaz nejednakosti je u oblasti novca (niža vrijednost indeksa za 20,7 indeksnih poena u odnosu na prosjek EU-27), dok je najmanji jaz u Crnoj Gori u odnosu na prosjek EU-27 zabilježen u domenu zdravlja (niža vrijednost indeksa za 0,8 indeksnih poena u odnosu na prosjek EU-27).

¹ Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2023. je baziran (uglavnom) na podacima iz 2021. godine

Grafik 1. Indeks rodne ravnopravnosti, 2019. i 2023. godina

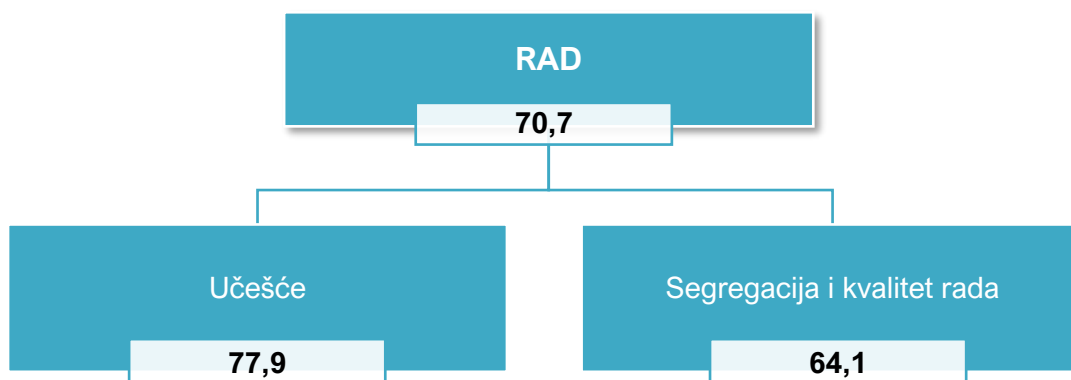

Grafik 2. Vrijednosti domena indeksa rodne ravnopravnosti, 2019. i 2023. godina

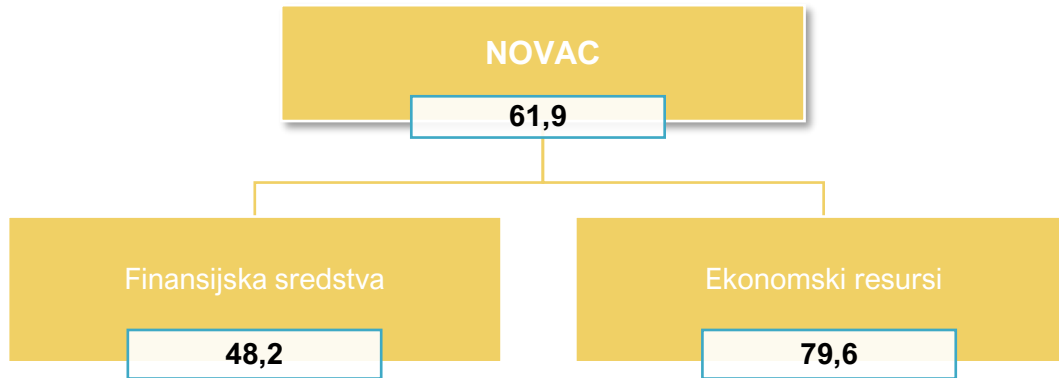

Domeni i poddomeni indeksa rodne ravnopravnosti, 2023.

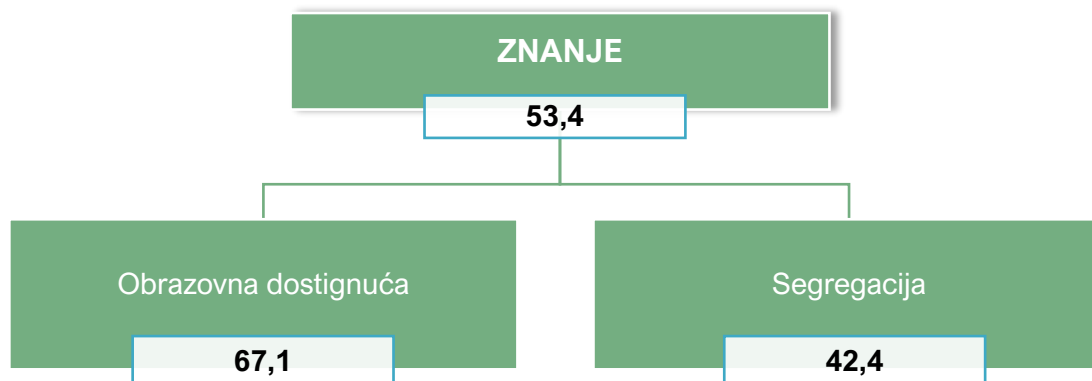
Domen **RAD** mjeri stanje u vezi sa jednakim pristupom zapošljavanju i uslovima rada žena i muškaraca i iznosi 70,7. Poddomen *učešće* kombinuje dva pokazatelja: učešće u stopama zaposlenosti sa ekvivalentom punog radnog vremena (FTE) i trajanje radnog vijeka. Vrijednost ovog poddomena iznosi 77,9. *Segregacija i kvalitet rada* uključeni su u drugi poddomen. Segregacija se mjeri učešćem žena i muškaraca u sektorima obrazovanja, zdravlja i socijalnog rada i iznosi 64,1.

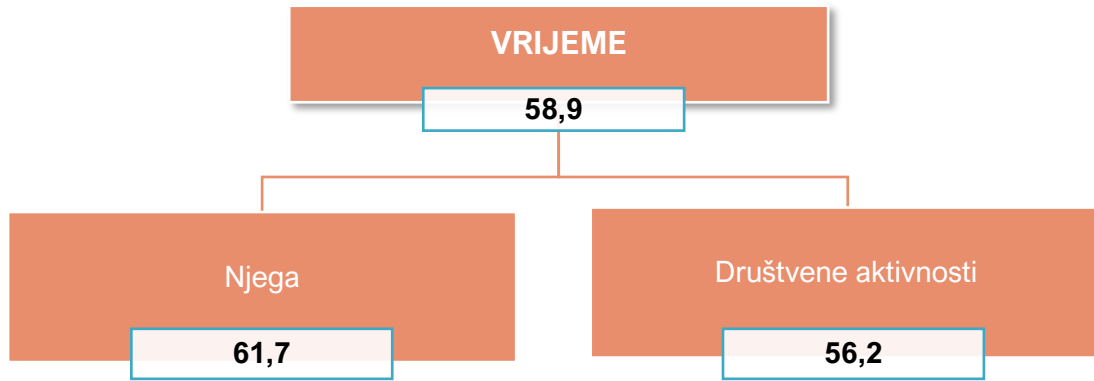
Domen **NOVAC** mjeri rodne nejednakosti u pristupu finansijskim resursima i ekonomskoj situaciji žena i muškaraca i iznosi 61,9. Prvi poddomen *finansijska sredstva* uključuje mjesečnu zaradu i prihod žena i muškaraca. Vrijednost ovog poddomena iznosi 48,2. Drugi poddomen *ekonomski resursi* obuhvata rizik od siromaštva i raspodjelu dohotka među ženama i muškarcima i njegova vrijednost je 79,6.

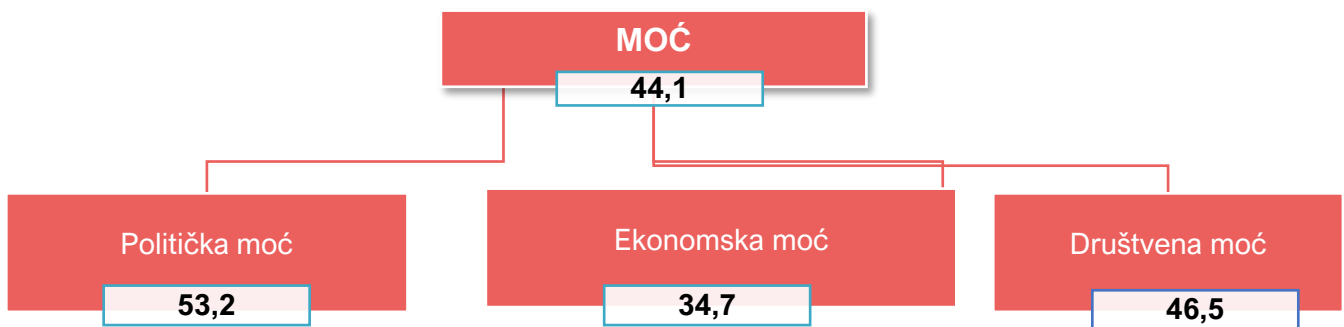
Domen **ZNANJE** mjeri rodne nejednakosti u obrazovnim dostignućima, učešću u obrazovanju i obuci tokom života. Vrijednost ovog domena na skali od 1 do 100 iznosi 53,4. Poddomen *obrazovna dostignuća* mjeri se sa dva pokazatelja: procenat žena i muškaraca diplomiranih studenata i studentkinja i učešće žena i muškaraca u formalnom i neformalnom obrazovanju i osposobljavanju tokom života. Vrijednost ovog poddomena iznosi 67,1. Drugi poddomen *segregacija* ima vrijednost 42,4, a obuhvata segregaciju polova u tercijarnom obrazovanju kroz procenat žena i muškaraca među studentima/studentkinjama u oblastima obrazovanja, zdravstva, socijalnog staranja, humanističkih nauka i umjetnosti.

Domen **VRIJEME** mjeri rodne nejednakosti u raspodjeli vremena provedenog na aktivnostima njege, poslovima u domaćinstvu i u društvenim aktivnostima. Vrijednost ovog domena iznosi 58,9. Prvi poddomen *njega*, mjeri razlike u rodnim pitanjima u kojoj mjeri su žene i muškaraci uključeni u njegovanje i obrazovanje svoje djece ili unuka, starijih i nemoćnih osoba, kao i u kojoj mjeri su uključeni u kuvanje i druge poslove u domaćinstvu. Vrijednost ovog poddomena iznosi 61,7. Drugi poddomen *društvene aktivnosti* istražuje koliko se žena i muškaraca uključuje u društvene aktivnosti. Konkretno, on mjeri razlike u rodnoj uključenosti u sportskim, kulturnim ili rekreativnim aktivnostima izvan svog doma, u kombinaciji sa njihovim angažovanjem u dobrovoljnim i dobrotvornim aktivnostima. Njegova vrijednost je 56,2.

Domen **MOĆ** mjeri ravnopravnost polova na pozicijama donošenja odluka u političkim, ekonomskim i društvenim sferama i njegova vrijednost iznosi 44,1. Poddomen *politička moć* ispituje zastupljenost žena i muškaraca u nacionalnim parlamentima, Vladi i lokalnim skupštinama (53,2). Poddomen *ekonomska moć* mjeri rodnu ravnotežu u donošenju ekonomskih odluka kroz udio žena i muškaraca u upravnim odborima najvećih nacionalnih registrovanih kompanija koje se kotiraju na berzama i nacionalne Centralne banke. Vrijednost ovog poddomena mjerena na skali od 1 do 100 iznosi 34,7. U poddomenu *društvena moć*, uključuju se podaci o učešću žena i muškaraca u odlučivanju u organizacijama koje finansiraju istraživanja, medijima i sportu i iznosi 46,5.

Domen **ZDRAVLJE** mjeri ravnopravnost polova u tri aspekta vezana za zdravlje: zdravstveno stanje, zdravstveno ponašanje i pristup zdravstvenim uslugama. Vrijednost ovog domena iznosi 87,9. Poddomen *zdravstveno stanje* iznosi 87,5 i razmatra razlike u očekivanom trajanju života žena i muškaraca, zajedno sa godinama koje percipiraju zdravlje i zdravi život (koji se takođe nazivaju očekivanim zdravim životnim vijekom). To je dopunjeno setom faktora zdravstvenog ponašanja, zasnovanim na preporukama Svjetske zdravstvene organizacije. U vezi sa tim, mjerilo se konzumiranje voća i povrća, fizička aktivnost, pušenje i konzumiranje alkohola. Vrijednost poddomena *zdravstveno ponašanje* iznosi 81,1. *Pristup zdravstvenoj zaštiti* mjeri se procentom lica koji prijavljuju nezadovoljene medicinske i/ili stomatološke potrebe. Vrijednost ovog poddomena iznosi 95,9.

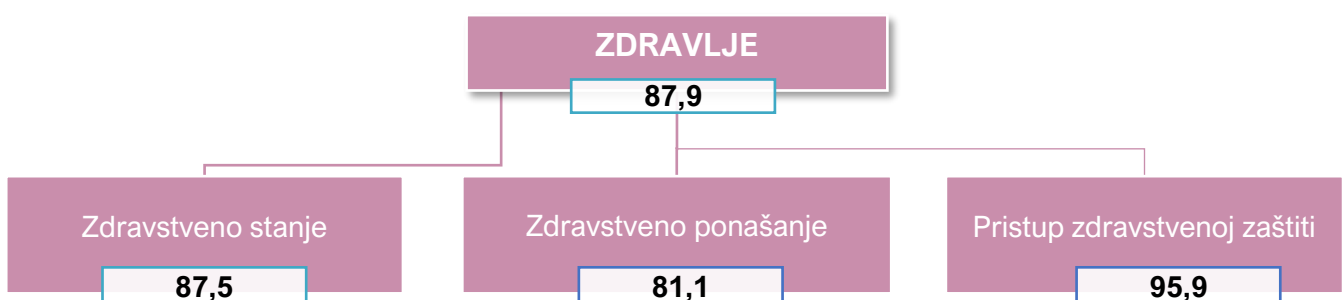

Tabela 1. Međunarodni pregled Indeksa rodne ravnopravnosti i njegovih domena²

Zemlje		Indeks rodne ravnopravnosti	2022					
			Rad	Novac	Znanje	Vrijeme	Moć	Zdravlje
EU-27	27 država članica EU	68,6	71,7	82,6	62,5	64,9	57,2	88,7
BE	Belgija	74,2	75,5	89,8	70,1	65,3	67,0	88,5
BG	Bugarska	60,7	69,3	65,0	56,2	42,7	63,0	78,0
CZ	Češka Republika	57,2	67,1	79,0	58,9	57,3	29,7	84,8
DK	Danska	77,8	79,5	88,5	69,3	83,1	69,3	89,5
DE	Njemačka	68,7	72,9	83,5	54,7	65,0	64,8	90,0
EE	Estonija	61,0	72,7	73,6	57,4	74,7	34,0	85,0
IE	Irska	74,3	76,5	87,5	68,1	74,2	61,7	95,0
EL	Grčka	53,4	65,6	72,8	55,8	44,7	28,8	85,8
ES	Španija	74,6	73,6	78,7	68,3	64,0	80,6	91,7
FR	Francuska	75,1	73,2	84,7	65,5	67,3	81,7	88,6
HR	Hrvatska	60,7	69,7	74,1	53,4	51,0	49,7	85,1
IT	Italija	65,0	63,2	80,5	59,5	59,3	56,9	89,0
CY	Kipar	57,3	69,9	83,1	57,8	51,3	30,1	87,0
LV	Letonija	61,4	74,2	69,4	47,7	65,8	50,9	79,3
LT	Litvanija	60,6	73,9	70,4	57,6	50,6	45,4	82,7
LU	Luksemburg	73,5	76,3	92,6	68,9	69,1	59,7	90,4
HU	Mađarska	54,2	67,5	73,8	57,1	54,3	24,8	87,3
MT	Malta	65,6	77,0	83,6	65,2	64,2	40,4	87,8
NL	Holandija	77,3	78,7	86,6	67,0	83,9	68,9	94,2
AT	Austrija	68,8	77,2	87,5	64,0	61,2	51,7	91,3
PL	Poljska	57,7	67,3	78,1	57,5	52,5	34,4	83,6
PT	Portugal	62,8	73,4	74,7	56,7	47,5	55,5	84,5
RO	Rumunija	53,7	67,3	70,2	52,2	50,3	32,6	70,4
SI	Slovenija	67,5	73,4	83,9	56,0	72,9	53,3	86,9
SK	Slovačka	56,0	66,5	85,9	60,9	46,3	31,4	85,2
FI	Finska	75,4	75,4	87,5	61,5	77,4	74,3	92,6
SE	Švedska	83,9	83,0	74,8	74,6	90,1	84,6	95,2
ME	Crna Gora ²	59,3	70,7	61,9	53,4	58,9	44,1	87,9
RS	Srbija	58,0	69,4	59,7	56,0	48,7	46,5	84,1
MK	Sjeverna Makedonija ³	64,5	70,7	64,3	62,4	55,8	58,6	87,2

² Indeks 2022. za EU se (uglavnom) zasniva na podacima iz 2020. godine, dok je indeks za Crnu Goru 2023. (uglavnom) zasnovan na 2021. godinu

³ Indeks za Sjevernu Makedoniju 2023. je (uglavnom) zasnovan na podacima iz 2019. godine.

Tabela 2. Međunarodni pregled Indeksa rodne ravnopravnosti i njegovih domena.

Zemlje		2019	2022
EU-27	27 država članica EU	67,4	68,6
BE	Belgija	71,1	74,2
BG	Bugarska	58,8	60,7
CZ	Češka Republika	55,7	57,2
DK	Danska	77,5	77,8
DE	Njemačka	66,9	68,7
EE	Estonija	59,8	61,0
IE	Irska	71,3	74,3
EL	Grčka	51,2	53,4
ES	Španija	70,1	74,6
FR	Francuska	74,6	75,1
HR	Hrvatska	55,6	60,7
IT	Italija	63,0	65,0
CY	Kipar	56,3	57,3
LV	Letonija	59,7	61,4
LT	Litvanija	55,5	60,6
LU	Luksemburg	69,2	73,5
HU	Mađarska	51,9	54,2
MT	Malta	62,5	65,6
NL	Holandija	72,1	77,3
AT	Austrija	65,3	68,8
PL	Poljska	55,2	57,7
PT	Portugal	59,9	62,8
RO	Rumunija	54,5	53,7
SI	Slovenija	68,3	67,5
SK	Slovačka	54,1	56,0
FI	Finska	73,4	75,4
SE	Švedska	83,6	83,9
ME	Crna Gora 2023	55,0	59,3
RS	Srbija	55,8	58,0
MK	Sjeverna Makedonija	62,0	64,5

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Metodologiju obračuna Indeksa rodne ravnopravnosti razvio je Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE), koji i obračunava ovaj Indeks za države EU. Indeks predstavlja agregatni pokazatelj dobijen spajanjem različitih pokazatelja rodne ravnopravnosti na osnovu modela višedimenzionalnog koncepta u jedinstvenu mjeru. Metodologija za izračunavanje Indeksa rodne ravnopravnosti zasniva se na široko rasprostranjenom i međunarodno prihvaćenom postupku za obračun složenih indikatora koji su razradili OECD i Evropska komisija (Zajednički istraživački centar) 2008. godine. Indeks rodne ravnopravnosti po prvi put je objavljen 2005. godine za članice EU, a zatim 2010. godine. Od 2013. godine indeks se objavljuje u dvogodišnjoj dinamici, a od 2019. godišnje.

Izvori podataka

U obračunu indeksa rodne ravnopravnosti za Crnu Goru korišćen je 31 indikator u okviru 6 različitih domena (rad, novac, znanje, vrijeme, moć, zdravlje). Korišćeni indikator u potpunosti su skladu sa metodologijom Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE-a), prema kojoj oni računaju ovaj Indeks za sve evropske zemlje.

Institucije čiji su podaci korišćeni u obračunu indeksa rodne ravnopravnosti su:

- Uprava za statistiku (52% ili 16 indikatora): Anketa o radnoj snazi (ARS), Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC), Statistika visokog obrazovanja, Demografski indikatori, Statistika zarada;
- Institut za rodnu ravnopravnost –EIGE - (26% ili 8 indikatora);
- EUROFOND (19% ili 6 indikatora): Evropsko istraživanje o kvalitetu života (EQLS), Evropsko istraživanje o radnim uslovima (EWCS);
- Institut za javno zdravlje Crne Gore (3% ili 1 indikator): Istraživanje o kvalitetu života, životnim stilovima i zdravstvenim rizicima stanovnika Crne Gore u 2017. godini.

Domeni i poddomeni Indeksa rodne ravnopravnosti, 2023.

Domen	Poddomen		Indikator	Izvor	Godina
Rad	Učešće	1.	Stopa zaposlenosti ekvivalentna punom radnom vremenu (% , populacija 15+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o radnoj snazi (ARS) ⁴	2021
		2.	Trajanje radnog vijeka (godina, populacija 15+)	Objavljeno od EUROSTAT-a na osnovu podataka, Ankete o radnoj snazi (ARS) ⁴ , MONSTAT	2021
	Segregacija i kvalitet rada	3.	Zaposleni u djelatnostima 'Obrazovanje' i 'Zdravstvena i socijalna zaštita' (% , zaposleni 15+)	Objavljeno od EUROSTAT-a na osnovu podataka Ankete o radnoj snazi (ARS) ⁴ MONSTAT	2021
		4.	Mogućnost da se dobiju sat ili dva u toku radnog vremena kako bi se pobrinuli za lična ili porodična pitanja (% , radnici 15+)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o radnim uslovima (EWCS)	2021
		5.	Indeks napredovanja u karijeri (skala, 0-100)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o radnim uslovima (EWCS)	2015
Novac	Finansijska sredstva	6.	Prosječne mesečne zarade (Izvor: Uprava prihoda i carina)	Obračun MONSTAT-a	2022
		7.	Prosječni ekvivalentni neto dohodak (standard kupovne moći, populacija 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
	Ekonomski resursi	8.	Lica koje nijesu u riziku od siromaštva, ≥60% prosječnog dohotka (% populacija, 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
		9.	S20/S80 kvintilni odnos- nejednakost distribucije dohotka (% populacija, 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
Znanje	Obrazovno dostignuće	10.	Diplomirani studenti tercijarnog obrazovanja (% , populacija 15+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o radnoj snazi (ARS) ⁴	2021
		11.	Cjeloživotno ucenje (% , populacija 15+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o radnoj snazi (ARS) ⁴	2021
	Segregacija	12.	Studenti tercijalnog obrazovanja u oblastima 'Obrazovanje', 'Zdravstvo i socijalna pomoć' i 'Društvene nauke i umjetnost' (studenti tercijalnog obrazovanja) (% , populacija 15+)	Obračun MONSTAT-a Statistika visokog obrazovanja	2021
Vrijeme	Njega	13.	Osobe koje vode brigu i obrazuju svoju djecu ili unuke, vode brigu o starijim osobama ili osobama sa invaliditetom, svaki dan (% , populacija 18+)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o kvalitetu života (EQLS)	2021
		14.	Osobe koje kuvaju i/ili obavljaju poslove u domaćinstvu, svaki dan (% , populacija 18+)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o kvalitetu života (EQLS)	2021
	Društvene aktivnosti	15.	Zaposleni koji se bave sportom, kulturnim aktivnostima ili razonodom izvan svog doma, najmanje dnevno ili nekoliko puta nedeljno (% , radnici 15+)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o radnim uslovima (EWCS)	2018
		16.	Zaposleni koji učestvuju u dobrovoljnim ili humanitarnim aktivnostima, najmanje jednom mjesečno (% , radnici 15+)	Obračun MONSTAT-a Evropsko istraživanje o radnim uslovima (EWCS)	2021

⁴ Prekid u vremenskoj seriji usljed primene nove Uredbe (EU) 2019/1700 Evropskog parlamenta, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine.

Moć	Politička moć	17.	Udio žena i muškaraca koji obavljaju ministarske funkcije (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
		18.	Udio žena i muškaraca među poslanicima Skupštine Crne Gore (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
		19.	Udio žena i muškaraca među članovima lokalnih skupština (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
	Ekonomska moć	20.	Udio članova odbora u najvećim kompanijama na berzi, nadzorni odbor ili upravni odbor (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
		21.	Udio članova izvršnog odbora Centralne banke (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
	Društvena moć	22.	Udio članova odbora organizacija za finansiranje istraživanja (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
		23.	Udio članova odbora u javnim radio-difuznim organizacijama (% , Ž, M)	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)
		24.	Udio članova najvišeg tijela za odlučivanje nacionalnih olimpijskih organizacija	Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) baza podataka rodne statistike	2019-2021 (trogodišnji prosjek)

Zdravlje	Zdravstveno stanje	25.	Sopstvena percepcija zdravlja, dobro ili veoma dobro (% , populacija 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
		26.	Očekivano trajanje života na rođenju (u godinama)	Obračun MONSTAT-a Demografija	2021
		27.	Očekivane godine zdravog života na rođenju (u godinama)	Obračun MONSTAT-a Demografija i Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
	Ponašanje	28.	Lica koja ne puše i ne upražnjavaju ekcesno pijenje (% , populacija 16+)	Obračun Instituta za javno zdravlje (IJZ) iz Istraživanja o kvalitetu života, životnim stilovima i zdravstvenim rizicima stanovnika Crne Gore u 2017. godini	2021
		29.	Lica koja su fizički aktivna i/ili redovno konzumiraju voće i povrće (% , populacija 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) Ad hoc modul	2021
	Pristup zdravstvenoj zaštiti	30.	Lica bez nezadovoljenih potreba za lječarskim pregledom (% , populacija 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021
		31.	Lica bez nezadovoljenih potreba za stomatološkim pregledom (% , populacija 16+)	Obračun MONSTAT-a Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)	2021